

9 באוגוסט 2020

לכבוד
חבר/יות וועדת קורונה
הכנסת

לכבוד
ח"כ יפעת שאשא ביטון, יו"ר וועדת קורונה
הכנסת

שלום רב,

הנדון: דיון ועדת הקורונה 10.8 - הקמת מוקדי טהרה לנפטרים מהחברה הערבית

1. לקראת דיון וועדת קורונה הקבוע ליום 10.8.2020 תחת הכותרת "מתקני טהרה למוסלמים נפטרי הקורונה", אנו פונים אליכם ומבקשים כי תפעלו למען קידום הקמת מתקני טהרה אשר ישרתו את כל תושבי החברה הערבית משלושת הדתות: מוסלמים, נוצרים ודרוזים, וכן להקמת מוקד טלפוני למשפחות הנפטרים שיספק לנס מידע אודות הקבורה בשפה הערבית. אנו קוראים לוועדה לפעול לביטול האפליה במימוש זכויותיהם הבסיסיות של נפטרי קורונה ומשפחותיהם, ובכללן הזכות לחופש הדת והפולחן, הזכות לשוויון והזכות לכבוד.
2. בפתח הדברים נציין, שביום 4.8.2020 הגישה האגודה לזכויות האזרח עתירה לבג"ץ בעניין הקמת מרכזי טהרה לנפטרי קורונה מאומתים או חשודים בקרב האוכלוסייה הערבית משלוש הדתות: האיסלאם, הנצרות והדרוזית; ובעניין הקמת מוקד טלפוני בשפה הערבית שייתן מענה וליווי למשפחות נפטרי הקורונה בדומה למוקד הטלפוני הקיים היום אשר נותן מענה בשפה העברית בלבד. (בג"ץ 5442/20 [האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' משרד הפנים](#)).
3. הליך הטהרה, הכולל רחיצת הגופה, מהווה מצווה דתית עבור היהודים המוסלמים והדרוזים. ואילו בקרב הנוצרים הערבים בישראל הליך הטהרה הוא מנהג חברתי שמחייב רחיצת גופת הנפטר כביטוי לכיבוד המת לפי הפרשנות של הברית החדשה. גם לנפטרי הקורונה הערבים ולפי עמדות אנשי הדת השונים יש חובה להקים עבורם הליך טהרה. משיחות שניהלו הח"מ עם אנשי דת מוסלמים, נוצרים ודרוזים, שחלקם גובו בתצהירים וצורפו לעתירה, עולה כי במידה ונמצאו האמצעים המתאימים והמקום לקיום הליך הטהרה בצורה בטוחה אז יש חובה דתית לקיים אותה.
4. בתחילת המגיפה לא היה ידע נרחב אודות הנגיף, ולכן נקבע בגרסא מוקדמת של "נוהל טיפול בנפטר חשוד או המאובחן בנגיף הקורונה החדש (Covid-19)" מיום 12.3.2020 של משרד הבריאות כי **כל מי שנפטר מקורונה ייקבר בלי לעבור טהרה**. בעקבות דרישה מצד חברות קדישא לאפשר הליך טהרה לנפטרים יהודים, ובעקבות פרסום של ארגון הבריאות העולמי, שקבע כי אין עדות להדבקה של אדם בנגיף קורונה דרך חשיפה לגופה אך לא ניתן לשלול שהעברה כזו עלולה להתרחש, **תוקן הנוהל** ביום 25.3.2020, ובמסגרת התיקון קבע משרד הבריאות את אופן הטיפול בטהרת גופה של נפטר חשוד או מאומת מקורונה.

5. יחד עם זאת, ועל אף חשיבות הליך הטהרה, ועל פי הנחיות משרד הבריאות הוקמו בתקופת הקורונה ארבעה מרכזי טהרה ייעודיים לטיפול בנפטרי קורונה יהודים, הפרוסים ברחבי הארץ, בערים: חיפה, ירושלים, באר שבע וחולון. המרכזים מנוהלים על ידי חברת קדישא ומתוקצבים על ידי המשרד לשירותי דת.

6. לעומת זאת, משרד הפנים, האחראי על נושא הקבורה של לא יהודים לפי הנחיות משרד הבריאות, קבע בנוהל שלו מיום 29.3.2020 שכותרתו "הנחיות טיפול בנפטר חשוד או מאומת לתחלואה בנגיף קורונה החדש COVID-19 במגזר הלא יהודי" כי: "לא תתבצע טהרה. (כלל העדות) הן במוסד הרפואי והן בקהילה".

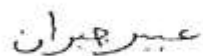
7. חשוב לציין, כי בשונה מהחברה היהודית, אין לערבים בישראל מהדתות השונות חברה או עמותה אחת שמנהלת את הליך הקבורה, הנושא לא מוסדר, בלשון המעטה, ולרוב הליך הטהרה מבוצע בבית המנוח או בבית החולים והוא מוטל על כתפי בני המשפחה.

8. דוח מבקר המדינה בנושא "מערך הקבורה בישראל", אשר פורסם בחודש מרץ האחרון, התייחס לנושא אי הסדרת תחום שירותי הקבורה של מי שאינו יהודי ואת החובה של משרדי הממשלה השונים, ובראשם משרד הפנים, להסדיר את סמכויותיהם ושירותיהם לקבורת בני העדות הלא היהודיות. מבקר המדינה פירט כי בעוד אחריות משרד הדתות על קבורה יהודית מוסדרת בחוק שירותי הדת היהודיים (נוסח משולב), התשל"א-1971 ובתקנות שהותקנו מכוחו, למען הבטחת שירות נאות לציבור, קבורה באתרי קבורה מתוחזקים ושמירה על כבוד המת, הרי שקבורת מי שאינו יהודי אינה מוסדרת בחקיקה. משרד מבקר המדינה המליץ כי " כי משרד הפנים והמשרד לשירותי דת, יפעלו להסדיר את נושא קבורת הנפטרים מהעדות הלא-יהודיות; [והציע] גם לקבוע את סמכויותיו של האגף לעדות במשרד הפנים בכל הנוגע להסדרת קבורתם של בני העדות הלא-יהודיות".

9. חשוב להדגיש, כי בהתאם לידוע לח"מ קיים מרכז טהרה אחד בחברה הערבית בעיר אום אל-פחם המשרת את תושבי העיר בלבד. בשעה ששאר בני החברה הערבית נאלצים לקבור את יקיריהם ללא אפשרות להעביר את הנפטרים תהליך טהרה עפ"י מצוותיהם הדתיות או כאשר חלק מהם מסתכן בבריאותו ומקיים בעצמו את הליך טהרה לנפטר, למרות הסכנה, מתוך אמונה שמדובר במצווה דתית שאין לוותר עליה.

10. לאור כל האמור לעיל, ועל מנת לשמור על כבוד המת והמשפחות והזכות לחופש פולחן ולשוויון, ולאור אי הסדרת נושא הקבורה בחברה הערבית, אנו מבקשים כי הוועדה תדרוש מהמדינה לקבל אחריות מלאה ולהקים מרכזי טהרה לנפטרים מהחברה הערבית, בין אם באופן ישיר או דרך עמותות, ותפעל להקמת מרכז מידע וללתת מענה טלפוני בשפה הערבית למשפחות הנפטרים וזאת בדומה בדומה למוקד הטלפוני של המשרד לשירותי דת מספק מענה בשפה העברית בלבד.

בכבוד רב,

עביר ג'ובראן דכוור, עו"ד

סנא אבן ברי, עו"ד